

Верица Јосимовска, Јосиј Јосимовски

ЛЕКАРИ НА РАБОТА ВО СТРУМИЦА ОД ТУРСКИОТ ПЕРИОД ДО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Животот во Струмица во овој период се одвивал во многу сложени околности и најразлични спротивни влијанија. Живот во рамки на Османската држава со опонентство на грчката и егзархиската црква, присуство на најразлични верски мисионери кои нудејќи му бесплатни услуги на населението, добивале свои прврзаници во народот. Според важечкиот закон, имале исти права во смисла на образование, здравство или административно организирање на ниво на општини.

Со реорганизација на локалната управа во турската империја од 1869 год. се формирала посебна институција - градска општина Беледие Ихтизап. Во нејзина надлежност според законските прописи спаѓала здравствено-хиgienската и социјална заштита. Според тој закон секоја општина била должна да има општински лекар, ветеринар и аптека, како и отворањето на една граѓанска болница. Општината била должна да плаќа за трошоците за лекување на сиромашните граѓани.

За овој период како прв познат лекар се смета д-р **Горѓи Калатинов**, роден 1853 год. во Струмица, дипломирал на медицинскиот факултет во Москва 1881 год. По дипломирањето се враќа во Струмица и со одобрение од Царското медицинско училиште-сертификат, отвара најнапред приватна амбуланта, а подоцна работи и како општински лекар. Во тоа време работат уште осум лекари (4 Турци и 4 Грци) но за сите кои не го знаеле јазикот ползата од нив била незначителна. Поради тоа со писмо од 18.06.1899 год. Струмичкиот митрополит Герасим бара да се назначи лекар што ќе зборува на јазикот на населението. Изборот паднал на д-р Калатинов. Во време на тифусната епидемија и самиот се разболел и во 1908 год. починал.

На негово место од 21.08.1908 доаѓа д-р **Панајот Томов**, дипломирал на медицинскиот факултет во Лозана во 1906 год. но за многу кратко време сменет од должноста школски и реонски лекар.

На заповед од Бугарската егзархија од 1911 год. должноста ја превзема д-р **Васил Дудаклиев**, роден во Струмица со завршен медицински факултет во Бејрут. Во негова надлежност бил и Радовиш.

Од 1906 год. по дипломирањето на работа во Струмица доаѓа иницијатор Струмичанец д-р **Никола Хачи-Велко**, најнапред како приватен лекар а потоа и во државна служба до крајот на животот.

За прва болница која никнада на тлото на Струмица во поново време се смета турската воена болница, која во недостаток на граѓанска

се користела и за граѓани што можеле да платат. Во периодот 1909-1911 со болницата управувал д-р Фехми Мехмед Беј.

По завршувањето на Балканските војни кога Струмица според Букурешкиот мир ќе влезе во состав на Бугарија, струмичката воена болница била преуредена во бугарско воено медицинско училиште.

Динамичен е струмичкиот живот во периодот од 1912 до 1918 год. години на војни но и големи епидемии, колерата 1913, тифусната треска 1915, маларијата 1917, шпанскиот грип 1918 год. Овие епидемии однеле далеку поголем број жртви отколку жртвите од војните. Санитетски екипи од цел свет се упатиле во Македонија да помогнат. Меѓу нив е и легендарната Леди Пеџет позната на струмичката јавност со својата санитетска работа 1912-1915 год. кога ја отворила првата цивилна болница и која во 1920 изгорела до темел.

Од 1 декември 1918 год. Струмица од бугарска власт преминува во рамките на новосоздаденото Кралство СХС. Воспоставената санитетска организација од претходната држава неминовно морала да претрпи измени. Според новите прописи се педвидувала институција срески лекар, општински лекар, среска бабица, окружна бабица, хигиенска служба, болница, приватна лекарска пракса и окружна амбуланта. Поради недостиг на лекари и голема потреба од нив Министерството за народно здравје од Белград широко им ги отворило вратите на лекарите од Европа.

Функцијата срески лекар во тие повоени години ја извршувал д-р **Стојан Гргurov**, д-р **Александар Белев** општински лекар, д-р **Никола Хаци-Велко** приватен лекар. Во окружната амбуланта за осигурени работници работел д-р **Харутин Калпакцијан** (ерменец). Во Струмица е формирана самостојна здравсвена општина и за нејзин лекар е назначена младата струмичанка д-р **Анета Јанакиева подоцна Томчова**.

Должноста на лекарот во самостојната здравсвена општина според тогашните закони била бесплатно да го лекува сиромашното население, а останатите за разумна и пристојна цена, да се грижи за здравственото просветување на населението, за здравјето на бебињата, малите и школските деца, да води евидентија за раѓање и умирање. Да се грижи за унапредување на хигиената и да врши улога на школски лекар.

Со новата административно-територијална поделба во Кралството Југославија, Санитетската служба од државна поминала во бановинска надележност. Работното место срески лекар го извршувал д-р **Јордан Аќимовиќ**, д-р **Александар Константин** општински лекар и д-р **Анета Јанакиева** лекар во самостојна здравсвена заштита. Во списокот на лекарската комора на Вардарска бановина на работа во Струмица запишани се следните лекари: д-р **Чедомир Ѓорѓевиќ**, д-р **Иво Јакоповиќ**-воени лекари, д-р **Анета Јанакиева Томчова**, д-р

Светислав Атанацковик, д-р Константин Александров, д-р Александар Белев , д-р Исмаил Вагапов , д-р Томо Дончев и д-р Никола Хаци-Велко.

Интересна е судбината на д-р Јоханесен Аскеволт Јохансен, роден 1886 год. во Рекјавик. Веднаш по дипломирањето на медицинскиот факултет во Копенхаген доаѓа во Македонија како доброволец, припадник на данскиот санитет во време на тифусната треска 1915 год. По војната одлучува да остане во Македонија, освен во Струмица работел и во други градови. Со почетокот на Втората светска војна се вклучил во санитетот на партизанските одреди во Ужице. Починал во 1954 год. во Раковец, во 72 година од животот, наполно заборавен од сите.

Summary

At this time life in Strumica proceeded, in veri complicated condition and the must different contrary influences. Each municipality had been obliged to have municipality doctor, vet and pharmacy as well as citizens hospital. The muniscepality had been obliged to pay the expencees for the medical treatment of pure citizens.

Dr. Djordji Kalatinov hed been as a first doctor at that period, born in 1853 in Strumica and had graduated at the medicine University in Moscow in 1881. On 21.08.1908 on his place had come dr. Panajot Tomov, who hed graduated at the Medicne University in Lozana in 1906, but for a very short period had been changed on the duty of school and regional doctor.

On the command of Bulgarish Egzarhy in 1911, Dr. Vasil Dudakliev born in Strumica, and had graduated at the university in Bejrut undertook that responsibility. From 1906 in Strumica after graduated had came the joung Dr. Nikola Hadji- Velko,frist as a private doctor and after that in the state office until the end of his life.

Strumica's life had been very dynamic in the period of 1912-1918, years of wars and amounst of epidemics: colera in 1913, typhus fever in 1915, malaria in 1917, Spanish influenza in 1918. Sanitary teams from all over the world directed to Macedonia in order to help.Amond them is the legendary Lady Pedjet well known to Strumica public with he sanitary work from 1912-1915 when she had opened the first civilian hospital which burned to the basis later in 1920.

On 1st December 1918 strumica from Bulgarial authorites passed in the frame of the new borned SCS kingdom. The already founded sanitary organization from the previous state had to endure inevitable changes.

The function of areal doctor in the after war year carried out Dr. Stojan Grgurov, Dr. Aleksander Belov municipality doctor, Dr. Nikola Hadji-Velko a private doctor. In the distict ambulance for insured workers had worked Dr. Harutin Kalpakdjian (Ermenian). In Strumica was formed an independent healthy township and for its doctor was appointed the jeung Strumica's Dr. Aneta Janakieva later Tomčova.

With the new administrative – territory partition in the Yugoslavia Kingdom the sanitary office from the state passed into banovina competence. In the register of the doctors chamber in Strumica are mentioned the names: Dr. Jordan Akimović, Dr. Aleksandar Konstantin, Dr. Aneta Janakieva, Dr. Cedomir Gjorgjević, Dr. Ivo Jakopović, Dr. Svetislav Atanacković, Dr. Aleksandar Belev, Dr. Ismail Vagapov, Dr. Tomo Doncev , Dr. Ksenija Mitrović-Akimović, Dr. Johanesen Johansen.

The destiny of Dr. Johanesen Askevolt Johansen ,born 1886 in Rejkjavik is interesting.Immediateli after the graduation at the Medicine University in Kopenhagen he came as a volunteer in Macedonia, representative of the Danish sanitary at the time of typhus never in 1915. He had decided to stay in Macedonia. After the war except Strumica he worked in other cities too. With the beginning of the World war II he got involved in the partisans sanitary unit in Užice. At the age of 72 he died in Rakovec in 1954, completely forgotten by all the others.

Дел од присутните на Конгресот